

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ВИПУСКНА РОБОТА

на тему:

**Методичний супровід практичної підготовки суб'єктів господарювання
у сфері цивільного захисту**

слухача з короткострокового підвищення кваліфікації з питань цивільного
захисту «Майстри виробничого навчання навчально-методичних центрів
сфери цивільного захисту»

майстра виробничого навчання Криворізьких курсів 1 категорії
Навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД Дніпропетровської області
Івасик Олени Володимирівни

Перевірив:

К. Ю. К.

(посада, вчений ступінь (звання), прізвище, ініціали)

Васильєв Т.О.

КИЇВ 2017

ЗМІСТ

1. ВСТУП	3
2. ОСНОВНА ЧАСТИНА	6
Розділ 2.1 Методичний супровід як це комплекс заходів що проводиться з керівним складом навчань, тренувань з питань ЦЗ у період їх підготовки.	
Розділ 2.2 Алгоритм роботи курсів, центру та суб'єктів забезпечення заходів цивільного захисту регіону при плануванні та проведенні підприємствами, установами, організаціями спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.	
Розділ 2.3 Складові та зміст комплексу навчально-методичного забезпечення методичного супроводу	
Розділ 2.4. Види занять з методичного супроводу заходів практичної підготовки, форми та методика їх проведення	
Розділ 2.5. Основні документи, що відпрацьовуються учасниками заходів практичної підготовки, їх форми та зміст.	
3. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА	29
4. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30

1. ВСТУП

На даний час у зв'язку з впровадженням методичного супроводу в процес практичної підготовки працюючого населення у сфері ЦЗ, що здійснюється СГ, виникає необхідність з визначення сутності та змісту поняття методичного супроводу, організації та методики його проведення.

Мета і завдання випускної роботи розкрити практичну роботу працівників курсів НМЦ ЦЗ та БЖД щодо проведення методичного супроводу практичної підготовки працівників підприємств, установ та організацій. Практична підготовка та відпрацювання дій за планами реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки під час підготовки та проведення спеціальних комплексних об'єктових навчань, тренувань. Об'єкт вивчення - методичний супровід як це комплекс заходів що проводиться з керівним складом навчань, тренувань з питань ЦЗ у період їх підготовки. Предмета дослідження – планування, організація та проведення МВН курсів НМЦ ЦЗ та БЖД методичного супроводу підготовки та проведення навчань, тренувань з ЦЗ.

Спеціальні об'єктові навчання та тренування з питань цивільного захисту є головним етапом підготовки підприємств, установ і організацій з вирішення завдань цивільного захисту.

Організаційною основою для планування, підготовки та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань є:

- Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI (із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 14.05.2013 № 224 - VII та від 20.06.2013 № 353 – VII);
- Постанова КМУ від 23.10.2013 № 819 “Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту»;

- Постанова КМУ від 26.06.2013 № 443 “Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту”;

- Постанова КМУ від 26.06.2013 № 444 “Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях”;

- Наказ МВС України від 11.09.2014 № 934 «Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об’єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту»;

- Наказ ДСНС від 19.02.2016 №83 «Про затвердження Організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях»/

Згідно з Порядком організації та проведення спеціальних об’єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту, затвердженим наказом МВС України від 11.09.2014 № 934 (далі - Порядок) до заходів практичної підготовки підприємств, установ, організацій відносяться:

- комплексне об’єктове навчання;

- комплексне об’єктове тренування;

- тренування з учасниками навчально-виховного процесу загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів щодо дій у надзвичайних ситуаціях та при виникненні пожеж під час проведення ними «Дня цивільного захисту»;

- тренування з учасниками навчально-виховного процесу дошкільних навчальних закладів щодо дій у надзвичайних ситуаціях та при виникненні пожеж під час проведення ними «Тижня безпеки дитини»;

- об’єктове тренування спеціалізованої служби цивільного захисту;

- об’єктове тренування формування цивільного захисту;

- спільне об’єктове тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;

- протипожежне тренування;

- протиаварійне тренування;

- навчальні тривоги.

На підставі наказу ДСНС від 19.02.2016 №83 «Про затвердження Організаційно–методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях» керівник СГ складає графік проведення СОН (СОТ) з питань ЦЗ, погоджує його з місцевими органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування та територіальними органами ДСНС України. Згідно цього наказу керівники НМЦ ЦЗ та БЖД забезпечують методичний супровід заходів з практичної підготовки, що проводяться підприємствами, установами, організаціями під час об'єктових тренувань спеціалізованих служб і формувань ЦЗ, протипожежних і протиаварійних об'єктових тренувань шляхом проведення планових консультацій, надання роз'яснень, методичних рекомендацій, оформлення зразків документів, тематичних папок тощо;

Посадові особи, які плануються на призначення керівниками групи управління КОН (КОТ) проходять попередню підготовку на курсах ЦЗ та БЖД.

Підприємства, установи та організації несуть матеріальні та фінансові витрати, пов'язані з практичною підготовкою виробничого персоналу до дій при виникненні надзвичайних ситуацій, у порядку та обсягах, передбачених чинним законодавством.

2. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Розділ 2.1 Методичний супровід як це комплекс заходів що проводиться з керівним складом навчань, тренувань з питань ЦЗ у період їх підготовки

В основу реалізації заходів з вивчення громадянами України основних способів і правил захисту від наслідків надзвичайних ситуацій покладено принцип інтегративної взаємодії суб'єктів навчально-практичної діяльності, що потребує на територіальному рівні розробки та реалізації оновленої моделі методичної роботи з підприємствами, установами, організаціями, що проводять навчання діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту.

Пріоритетної ваги при цьому набуває потреба з формування на місцях цільового методичного комплексу, що дозволить здійснювати методичний супровід як суб'єктів господарювання (у період організації та проведення безпосередньо у роботодавця навчання працівників з питань цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки), так і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування (з видання навчально-наочних посібників, забезпечення діяльності консультаційних пунктів та організації заходів цивільного захисту).

Якщо «супровід» означатиме «слідувати поруч», надаючи, роблячи можливим реально здійсненням те, що заплановано, то термін «методичний» вказує на певний спосіб здійснення діяльності, усвідомлену систему дій або «інструментарій», який дозволяє реалізувати цю мету.

В першу чергу серед такого «інструментарію» визначається методична допомога як засіб оперативного і перспективного реагування на запити і потреби суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

Способи надання центрами методичної допомоги

- консультації,

семінари-практикуми,
доповіді,
повідомлення,
обговорення («круглі столи»),
різноманітні виставки,
показові заходи тощо.

Консультування – це діяльність з надання кваліфікованими працівниками центрів професійної допомоги з питань цивільного захисту, задоволення предметної сфери інтересів юридичних і фізичних осіб щодо вирішення певної проблеми (задачі) в межах чинної законодавчої та нормативно-правової бази.

За формою проведення консультації можуть бути:

- тематичними або поточними;
- усними або письмовими у вигляді методичних посібників (методичні листи, інструктивно-методичні матеріали тощо).

Тематичні консультації дозволяють глибоко та різнобічно розглянути певне питання, докладно розкрити змістовність теми. Тематичні консультації плануються і вносяться до планів роботи центрів заздалегідь та проводяться працівниками методичних кабінетів. При підготовці до тематичної консультації методист підбирає наочні посібники, методичний матеріал за темою тощо.

Поточні консультації систематично проводяться майстрами виробничого навчання територіальних курсів з різних питань, що виникають у працівників з питань цивільного захисту у ході їх професійної діяльності.

Продуктом поточної консультаційної діяльності є послуга, яка здійснюється у формах поради, роз'яснення, рекомендації, аналізу, прогнозу, довідки, спільно виробленого рішення, що дозволяє ідентифікувати та аналізувати проблеми і можливості, пропонувати варіанти вирішення цих проблем, надавати допомогу в реалізації рекомендацій та впровадженні заходів, що визнані доцільними.

Методичне забезпечення як процес взаємодії суб'єктів навчально-практичної діяльності, спрямований на створення різноманітних видів методичної продукції, що включає, окрім розроблення і створення оптимальної системи навчально-методичної документації, методичних розробок, дидактичних посібників такі компоненти: апробація та впровадження у практику ефективних моделей, методик тощо.

Навчально-методичними центрами створюються:

- навчальні програми,
- посібники,
- комплекти дидактичних матеріалів з тем навчальних програм щодо підготовки працівників та непрацюючого населення,
- методичні розробки, рекомендації та інші матеріали з проведення спеціальних об'єктових навчань (тренувань),
- зразки плакатів, стендів, пам'яток та просвітницька література за відповідною тематикою,
- тематичні теки, що об'єднують нормативні документи, прикладну методичну продукцію, матеріали з досвіду роботи щодо планування заходів цивільного захисту,
- фонд навчальної, довідкової, методичної та іншої літератури і матеріалів з цих питань.

Кінцева мета методичного забезпечення - оснащення підприємств, установ, організацій методикою здійснення заходів цивільного захисту і на цій основі забезпечення їх рівня роботи відповідно до вимог законодавства.

Комплекс методичних послуг НМЦ ЦЗ та БЖД з методичного супроводу суб'єктів господарської діяльності, що проводять навчання працівників діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту:

- а) розроблення та розповсюдження методичних розробок, рекомендацій з підготовки і проведення на підприємствах, в установах та організаціях спеціальних об'єктових навчань (тренувань) з питань цивільного захисту;

б) комплексне програмно-методичне забезпечення навчання працівників та населення (за місцем роботи та проживання) відповідними програмами підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях;

в) підготовка та проведення планових тематичних і поточних консультацій, методичних семінарів, матеріалів для видання навчальних, навчально-наочних посібників, брошур, буклетів, розроблення оригінал-макетів стендів інформаційно-довідкових куточків з питань цивільного захисту;

г) надання кваліфікованої допомоги консультаційним пунктам (при органах місцевого самоврядування) у відпрацюванні плануючої, облікової, звітної документації, складанні пам'яток, листівок, відбору літератури, відомостей та інформації, що розміщуються на стендах пункту;

г) надання інформаційної та методичної підтримки базовим (опорним) з цивільного захисту та безпеки життєдіяльності навчальним закладам у відпрацюванні документації з питань цивільного захисту та підготовки й проведення заходів «Дня цивільного захисту», методичному забезпеченні діяльності методичного кабінету в такому навчальному закладі;

д) формування бази даних щодо навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, створення фонду навчальної, довідкової, методичної та іншої літератури і матеріалів з цих питань;

е) запровадження гнучкої системи моніторингу результативності навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, обґрунтування перспектив розвитку і використання методів проведення спеціальних об'єктових навчань (тренувань) з питань цивільного захисту;

е) надання необхідних інформаційно-аналітичних послуг суб'єктам забезпечення цивільного захисту для відпрацювання планів (інструкцій) щодо реагування на надзвичайні ситуації, планів цивільного захисту на особливий період та планів локалізації і ліквідації аварій.

Організація та здійснення методичного супроводу суб'єктів господарювання, що навчають працівників діям у надзвичайних, аварійних

ситуаціях та в умовах терористичного акту, покладається в центрах на *обласний методичний кабінет*, участь у реалізації спланованих заходів бере весь педагогічний склад центру, зокрема, майстри виробничого навчання, що виявляють, яких навчально-методичних матеріалів недостатньо, беруть участь у їх підготовці та разом з методичним кабінетом намічають послідовність та терміни їх виготовлення.

Показником результативності виконання завдання з методичного супроводу розроблені центрами і затверджені установленим порядком для підприємств, установ, організацій:

- навчальні програми з підготовки працівників,
- методичні розробки на проведення занять за їх темами,
- методичні розробки, рекомендації з проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань за їх поділом (залежно від складу учасників),
- тематичне наповнення інформаційно-довідкових куточків з питань цивільного захисту,
- якість відпрацювання суб'єктами господарювання плануючої документації з питань цивільного захисту.

Майстра виробничого навчання проводять з керівництвом комплексних об'єктових навчань (тренувань) з питань цивільного захисту - інструктивно-методичні заняття, а з посередниками і керівниками місць з практичного відпрацювання питань – інструктажі не в рамках методичного супроводу, а як повноцінний навчальний захід безпосередньо пов'язаний з підготовкою працівників до дій в умовах надзвичайних ситуацій.

Розділ 2.2 Алгоритм роботи курсів, центру та суб'єктів забезпечення заходів цивільного захисту регіону при плануванні та проведенні підприємствами, установами, організаціями спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту

Згідно з Порядком організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту, затвердженим наказом МВС України від 11.09.2014 № 934 визначено підприємства, установи і організації, які обов'язково забезпечуються методичним супроводом:

- підприємства, установи, організації з чисельністю працюючих 50 і більше осіб при проведенні ними комплексних об'єктових навчань;
- вищі навчальні заклади та підприємства, установи і організації з чисельністю працюючих менше ніж 50 осіб при проведенні ними комплексних об'єктових тренувань;
- дошкільні, загальноосвітні та професійно-технічні навчальні заклади при проведенні ними тренувань з учасниками навчально-виховного процесу щодо дій у надзвичайних ситуаціях та при виникненні пожеж під час Тижнів безпеки дитини та Днів цивільного захисту.

Змістом положень чинної нормативно-правової бази у напрямку навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, як одного з основних заходів цивільного захисту, визначено що кожен суб'єкт забезпечення цивільного захисту виконує у цьому заході відповідні функції. Повнота і якість виконання курсами, центром заходів методичного супроводу підприємств, установ, організацій багато залежить від їх тісної співпраці (взаємодії) з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, територіальними органами Державної служби України з надзвичайних ситуацій та підприємствами, установами, організаціями відповідного регіону, що проводять заходи практичної підготовки.

Співпрацю курсів, центру доцільно проводити з суб'єктами забезпечення цивільного захисту безперервно починаючи з етапу планування заходів цивільного захисту на рік і закінчуючи підведенням підсумків конкретного заходу практичного навчання.

З цією метою у рамках своїх повноважень розробляють графіки та план-графіки проведення заходів практичної підготовки на рік, які покладаються курсами, центром в основу планування їх методичного супроводу.

З метою упорядкування роботи курсів, центру та суб'єктів забезпечення заходів цивільного захисту під час організації та проведення методичного супроводу місцевим органом влади разом з представниками центру та територіального органу ДСНС України рекомендується розробляти Графік забезпечення методичним супроводом підприємств, установ та організацій, що проводять спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту у 20__ році (далі - Графік забезпечення методичним супроводом)

Графік розробляється на основі даних План-графіка проведення практичної підготовки осіб керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту на підприємствах, установах, організаціях.

Конкретна робота може починатися з видання територіальним органом ДСНС України регіону наказу про затвердження алгоритму його співпраці з курсами, центрами цього регіону та підприємствами (установами, організаціями) при проведенні спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

Алгоритмом визначається порядок роботи співробітників територіальних органів ГУ ДСНС та педагогічного складу курсів, центру щодо методичного керівництва, контролю та методичного супроводу підготовки та проведення навчань (тренувань).

Алгоритм роботи

Не пізніше ніж за 2,5 місяці до початку практичного заходу районними управліннями ГУ ДСНС України відповідного регіону направляється лист

керівнику підприємства (установи, організації) про необхідність та строки проведення робочої зустрічі для обговорення та узгодження питань підготовки та проведення навчання (тренування).

Не пізніше ніж за тиждень до робочої зустрічі представники територіального органу ДСНС України та курсів, центру завершують проведення аналізу причин та наслідків НС на подібних об'єктах у регіоні та готують пропозиції до вихідних даних у наказ та план проведення майбутнього практичного заходу;

Під час робочої зустрічі, з якої практично і починається методичний супровід, рекомендується обговорити та узгодити наступні питання:

- мету проведення методичного супроводу;
- порядок навчання керівного складу та учасників спеціальних об'єктових навчань і тренувань в підготовчий період та під час проведення навчань (тренувань);
 - порядок надання допомоги щодо розробки документів для проведення навчань (тренувань), алгоритмів дій учасників;
 - порядок організації та проведення комплексу занять для підготовки керівництва і забезпечення успішного проведення навчань (тренувань);
 - ступінь участі представників курсів, центру під час проведення навчань (тренувань) та підготовки необхідних даних для підведення підсумків і підготовки звіту;
 - інші заходи які, на думку сторін, необхідно провести за планом забезпечення методичним супроводом підприємства (установи, організації), що проводить навчання (тренування).

Методичний супровід на етапах практичного заходу

Не пізніше ніж за 45 днів до початку навчання (тренування) підприємством (установою, організацією) за методичною допомогою майстра виробничого навчання видається наказ про його підготовку та проведення

Протягом наступних півтора місяців підготовчого періоду методичний супровід здійснюється шляхом проведення педагогічними працівниками

курсів, центру занять на навчально-матеріальній базі суб'єкту господарювання, курсів, центру та інших заходів під час яких:

- на основі ознайомлення з планами реагування на надзвичайні ситуації, локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки надається методична допомога керівництву суб'єкту господарювання стосовно навчання персоналу за відповідними програмами;

- організується участь керівного складу та фахівців суб'єкту господарювання у роботі спільних нарад і семінарів з даного питання у телефонному режимі та за допомогою електронної мережі Інтернет;

- надається консультативна допомога у розробленні документації з підготовки та проведення навчань (тренувань), а також з підготовки матеріалів для підведення підсумкових заходів за проведеним навчанням (тренуванням).

Підготовку осіб, які очолюють об'єктові формування ЦЗ та осіб, які очолюють штаби керівництва об'єктовими навчаннями (тренуваннями) доцільно здійснювати в **підготовчий період** на навчальній базі курсів, центру в складі навчальних груп згідно з планами комплектування за відповідними програмами постійно діючих семінарів.

Навчання працівників суб'єктів господарювання здійснюється згідно з Програмами підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях.

З початком методичного супроводу керівник підприємства (установи, організації) разом з педагогічним працівником курсів, центру визначають категорії, з якими проводиться **навчальні заняття**, уточнюються питання, на які необхідно звернути увагу, розробляються та затверджуються плани їх проведення..

На заняття рекомендується залучати:

при підготовки комплексних об'єктових навчань:

заступників (помічників) керівника навчання, персонал штабу керівництва, а також інших посадових осіб;

при підготовці комплексних об'єктових тренувань:

заступників (помічників) керівника тренування, персонал штабу керівництва, а також працівників, яких планується залучити до проведення практичних заходів;

при підготовці роздільних об'єктових тренувань спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту:

керівників спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;
при підготовці спільних об'єктових тренувань спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту:

керівників робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, осіб, які входять до штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуацій, керівників спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;

при підготовці протипожежних тренувань:

керівника спеціалізованої протипожежної служби (відповідального за пожежну безпеку), керівника формування пожежогасіння, керівника об'єктової добровільної пожежної дружини (команди);

при підготовці протиаварійних тренувань:

керівників об'єктів підвищеної небезпеки, керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, осіб, які входять до штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, керівників спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.

Інструктивно-методичні навчальні заняття проводяться завчасно з кожною категорією осіб, що залучаються до організації та проведення навчань, а їх тривалість визначається навчальними цілями, кількістю навчальних питань та ступенем підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.

Під час проведення навчальних занять за їх видами особлива увага звертається на:

- особливості проведення етапів навчання (тренування) виходячи із специфіки організації та виконання заходів цивільного захисту на суб'єкті господарювання;

- порядок відпрацювання та зміст формалізованих документів щодо підготовки та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань;
- розробку зразків документів з підготовки та проведення спеціальних
- об'єктових навчань і тренувань (форми, зміст, порядок відпрацювання, доведення до виконавців та контролю їх виконання згідно з табелем термінових донесень за навчанням);
- розробку алгоритму дій учасників навчання, особливо посередників та працівників, які на час навчання призначаються керівником на навчальних місцях з практичного відпрацювання заходів і робіт та/або залучаються до проведення таких заходів і робіт;
- інші питання.

За 5 днів до початку комплексного об'єктового навчання комісією підприємства (установи, організації), до складу якої залучається представник відповідного територіального органу ДСНС України, здійснюється оцінка готовності (допуск) персоналу до його проведення. Склад комісії, її завдання та строки виконання визначаються наказом керівника підприємства (установи, організації).

За результатами роботи комісії складається акт, що затверджується керівником підприємства (установи, організації).

Розділ 2.3 Складові та зміст комплексу навчально-методичного забезпечення методичного супроводу

Методичний супровід підприємств, установ, організацій, що проводять заходи практичної підготовки має, поряд з іншими, *навчальну та консультаційну функції*.

Ці функції орієнтовані на поглиблення знань і розвиток навичок учасників практичного заходу у питаннях порядку його організації, а також надання їм практичної допомоги у вирішенні навчальних питань за планом проведення.

Реалізацію цих функцій методичного супроводу рекомендується здійснювати на базі комплексу його навчально-методичного забезпечення, складовими якого доцільно мати:

програмно-методичне забезпечення методичного супроводу підприємств, установ, організацій, що проводять спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту;

обов'язки педагогічних працівників курсів, центрів з питань підготовки та проведення методичного супроводу;

плануючи, навчально-методичні та облікові документи, що розробляються для забезпечення роботи майстрів виробничого навчання циклу практичної підготовки (міських курсів, навчально-консультаційних пунктів центрів) під час підготовки та здійснення методичного супроводу заходів практичної підготовки;

матеріали (методичні вказівки, дидактичні матеріали, витяги з нормативно-правових актів тощо), що забезпечують самостійну роботу учасників практичних заходів;

основні документи, що відпрацьовуються учасниками заходів практичної підготовки за методичною допомогою педагогічних працівників курсів, центрів, їх форми та зміст.

2.3.1 Програмно-методичне забезпечення методичного супроводу

Програмне забезпечення методичного супроводу підприємств, установ, організацій, що проводять спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту рекомендується мати у складі Примірної програми методичного супроводу підприємств, установ, організацій, що проводять спеціальні об'єктові навчання і тренування з питань цивільного захисту та робочих програм методичного супроводу конкретного заходу практичної підготовки.

Навчальний час, що відводиться робочими програмами на відпрацювання навчально-виробничих завдань та їх елементів рекомендується визначати виходячи з виду практичного заходу, особливостей регіону та можливостей курсів, центру з забезпечення виконання лімітів навчального навантаження їх майстрів виробничого навчання.

2.3.2 Плануючи, навчально-методичні та облікові документи, що розробляються для забезпечення роботи майстра виробничого навчання циклу практичної підготовки (міських курсів) під час підготовки та здійснення методичного супроводу заходів практичної підготовки

Робота майстра виробничого навчання міських курсів організується і проводиться згідно з Графіком забезпечення методичним супроводом, що розробляється центром на рік.

На виконання цього графіку та для організації роботи майстру виробничого навчання під час підготовки та проведення ним заходів методичного супроводу безпосередньо на підприємстві, в установі, організації доцільно мати наступні документи:

- витяг з Графіку забезпечення методичним супроводом у частині роботи майстра на конкретних підприємствах, в установах, організаціях закріпленого за ним регіону;

- розклад занять з методичного супроводу підприємств (установ, організацій), що проводять спеціальні об'єктові навчання (тренування) з питань цивільного захисту;

- план проведення заняття з методичного супроводу за кожною темою робочої програми методичного супроводу конкретного заходу практичної підготовки;

- матеріали (методичні вказівки, дидактичні матеріали, витяги з нормативно-правових актів тощо), що забезпечують самостійну роботу учасників практичних заходів;

- журнал обліку методичного супроводу заходів практичної підготовки.

Витяг з Графіку забезпечення методичним супроводом підприємств, установ, організацій конкретного регіону майстру виробничого навчання рекомендується мати при собі під час, особливо, першого відвідування ним підприємства (установи, організації) що дає йому правову основу для початку роботи на ньому.

Розклад занять з методичного супроводу підприємств (установ, організацій), що проводять спеціальні об'єктові навчання (тренування) з питань цивільного захисту рекомендується складати майстру виробничого навчання на місяць та подавати на затвердження керівнику міських курсів центру не пізніше 10 днів до початку наступного місяця.

Розклад занять складається за встановленим у центрі порядком з дотриманням основних вимог до його змісту та форми.

Найменування навчально-виробничих завдань, їх елементів, видів занять та відведеного на їх відпрацювання часу вносяться у розклад згідно з робочою програмою методичного супроводу конкретного заходу практичної підготовки.

Для проведення конкретних видів занять складаються їх плани, які затверджуються завідувачем курсів.

План проведення заняття з методичного супроводу рекомендується складати за встановленою центром формою з дотриманням педагогічних та методичних вимог, та відображає тему, мету, навчальні питання, час та стислу методику їх відпрацювання, матеріально-технічне та дидактичне забезпечення тощо.

Окрім того, під час складання плану заняття доцільно враховувати вид та вибрану методiku активізації його проведення.

Під час самостійної роботи учасників навчання (тренування) за програмою методичного супроводу майстром, за замовленням керівництва підприємства (установи, організації), можуть проводитися консультації з питань порядку дій за планом навчання(тренування), а також заняття з виробничим персоналом за програмою його підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях.

Обліку методичного супроводу заходів практичної підготовки ведеться майстром виробничого навчання в журналі обліку роботи МВН. По виконанню усіх заходів за розкладом занять методичного супроводу конкретного підприємства (установи, організації) майстер виробничого навчання оформлює окрему папку, у якій розміщує всі плани проведених ним занять та звіт про результати методичного супроводу перед керівником курсів.

Розділ 2.4 Види занять з методичного супроводу заходів практичної підготовки, форми та методика їх проведення

Методичний супровід підприємств, установ, організацій під час підготовки та проведення ними заходів практичної підготовки рекомендується здійснювати на робочих місцях учасників навчання на підприємствах, в установах і організаціях, а також на спеціально обладнаних навчальних місцях полігонів і містечок з практичного відпрацювання етапів навчань, тренувань за такими видами занять:

- інструктивно-методичне заняття,
- інструктаж,
- консультація,
- практика з проведення спеціальних об'єктових навчань, тренувань.

Наведені види занять можуть проводитися за груповою, індивідуальною та змішаною формами, які визначаються циклом практичної підготовки (курсами) в залежності від чисельності тих, хто навчається, місця навчання (навчальне містечко, дільниця, виробництво тощо), терміну навчання та технології виконання робіт або дій, яким навчаються.

Рекомендована кількість слухачів при груповій формі проведення навчання складає 5-15 чоловік. *Інструктивно-методичне заняття* може проводитися за груповою, індивідуальною та змішаною формою організації навчання. Консультації можуть проводитися як за індивідуальною, так і за груповою формами.

Під час самостійної роботи учасників заходів практичної підготовки майстром виробничого навчання, за замовленням керівництва підприємства, установи та організації, можуть проводитися заняття з виробничим персоналом за програмами підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях.

Всі заняття з методичного супроводу за їх видами проводяться майстрами виробничого навчання згідно з розкладом занять. На кожне заняття МВН відпрацьовує особистий план його проведення.

Мета інструкторсько-методичного заняття підготувати його учасників до вибору і застосуванню найбільш прийнятних методів їх роботи під час підготовки, організації і проведення КОН (КОТ) використання навчального часу та матеріально-технічних засобів.

Під час заняття до його учасників доводиться тема навчання, тренування, навчальні цілі та навчальні питання що будуть відпрацьовуватися за етапами навчання, тренування, обстановка, визначена планом навчання, тренування, найбільш доцільні дії, тих хто навчається та критерії оцінки навчання, тренування. Заняття проводяться з кожного або одночасно з декількох етапів навчання, тренування. На занятті майстер виробничого навчання роз'яснює особливості проведення етапів КОН(КОТ), виходячи із специфіки організації та виконання заходів цивільного захисту на підприємстві в установі, організації..

До учасників заняття доводиться порядок розробки та змістовність особистих планів роботи та порядок представлення матеріалів із розбору навчання, тренування.

В особистих планах роботи, як правило відображаються питання:

- тема та основні цілі для конкретної навчальної категорії;
- етапи, навчальні періоди, їх зміст та тривалість;
- навчальні питання по кожному періоду, час і метод їх відпрацювання (у частині що стосується заступника, помічника або посередника);
- зміст, способи, час вручення ввідних та порядок їх розіграшу з тими, хто навчається.

Інструктивно-методичні заняття з керівниками навчальних груп з навчання працівників підприємств, установ, організацій за програмами їх підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях проводяться майстрами

виробничого навчання за один день до вивчення працівниками тематики цих програм. Мета цих занять - підготувати керівників до якісного проведення занять, вибору та застосуванню методів і прийомів навчання, використанню навчального часу і матеріально технічних засобів. Тривалість ІМЗ визначається навчальними цілями, кількістю навчальних питань та ступенем підготовки керівників навчальних груп з підготовки працівників з питань захисту і дій у НС.

За формою *інструктажу* проводяться заняття з групою працівників, які відповідно до плануючих документів з організації та проведення СОН (СОТ) призначаються керівниками на навчальних місцях, та/або залучаються до робіт з імітації, нарощування обстановки або виконують у ході навчання, тренування практичні роботи з використанням техніки, інструментів, приладів тощо.

Під час практичного відпрацювання учасниками навчання (тренування) навчальних елементів за їх етапами майстер виробничого навчання продовжує надавати методичну допомогу у формі *консультування* його учасників на основі постійного аналізу їх практичних дій згідно з встановленими критеріями оцінки, зокрема щодо оперативності оцінки обстановки, проведення розрахунків сил і засобів та прийняття рішення на ліквідацію НС, оформлення протоколів засідань комісій, своєчасності і правильності постановки завдань на проведення заходів та контролю їх виконання згідно з табелем строкових донесень на навчання.

Під час розбору навчання (тренування) майстер виробничого навчання може надавати рекомендації відносно:

- заходів, які доцільно провести з уточнення плануючої документації,
- організації навчального процесу з питань навчання різних категорій працівників діям в умовах НС, а також всіх видів забезпечення для підтримання готовності системи ЦЗ підприємства (установи, організації) на достатньому рівні.

За попередньої узгодженості питання, та при необхідності, МВН може надавати методичну допомогу керівництву підприємства (установи, організації) під час відпрацювання ним матеріалів до звіту про його результати.

Результати роботи з забезпечення підприємства (установи, організації) методичним супроводом під час проведення ним навчання (тренування) майстер виробничого навчання доповідає керівнику курсів.

Розділ 2.5 Основні документи, що відпрацьовуються учасниками заходів практичної підготовки, їх форми та зміст

З метою якісної підготовки і проведення заходів практичної підготовки підприємством (установою, організацією) за методичною допомогою педагогічних працівників курсів, центру доцільно розробляти:

На комплексне об'єктове навчання і тренування на підприємствах (в установах, організаціях) з чисельністю працюючих менше 50 осіб та у вищих навчальних закладах:

- наказ про підготовку та проведення комплексного об'єктового навчання, тренування;
- план проведення комплексного об'єктового навчання, тренування;
- план об'єкта з графічним показом пунктів відтворення обстановки та переліком засобів імітації, ділянок, рубежів розгортання сил і засобів для відпрацювання практичних заходів та їх змісту – як окремий документ або додаток до плану навчання, тренування;
- почасовий графік нарощування обстановки з переліком ввідних – як окремий документ або додаток до плану навчання, тренування;
- таблиць термінових донесень за навчанням, тренуванням;
- наказ про створення комісії з оцінки готовності (допуску) персоналу до проведення комплексного об'єктового навчання (комісії з попереднього контролю знань і умінь учасників комплексного об'єктового тренування за програмою загальної підготовки працівників до дій у надзвичайних ситуаціях);
- акт за результатами роботи комісії з оцінки готовності (допуску) персоналу до проведення навчання (результатів контролю знань і умінь учасників тренування);
- звіт про результати проведення комплексного об'єктового навчання, тренування;

- наказ керівника підприємства, установи, організації про результати проведення заходу практичної підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях;

- інші документи які можуть бути відпрацьовані для підготовки та проведення комплексного об'єктового навчання (тренування) (календарний план підготовки комплексного об'єктового навчання, часткові плани заступників, помічників керівника навчання (тренування), витяг з почасового графіка нарощування обстановки з переліком ввідних для посередників тощо)

На тренування з учасниками навчально-виховного процесу загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів щодо дій у надзвичайних ситуаціях та при виникненні пожеж і проведення ними

«Дня цивільного захисту»:

- наказ про підготовку та проведення тренування з учасниками навчально-виховного процесу як «Дня цивільного захисту»;

- план проведення тренування з учасниками навчально-виховного процесу як «Дня цивільного захисту»;

- календарний план підготовки тренування з учасниками навчально-виховного процесу як „Дня цивільного захисту”;

- план об'єкту з графічним показом ділянок, рубежів, пунктів відтворення обстановки та переліком засобів імітації;

- часткові плани роботи посадових осіб, які призначені наказом керівника навчального закладу відповідальними за окремі напрями роботи з питань цивільного захисту, а також з підготовки та проведення тренування з учасниками навчально-виховного процесу як „Дня цивільного захисту”;

- план-графік проведення тренування як „Дня цивільного захисту”;

- перелік ввідних за Планом реагування на надзвичайні ситуації;

- звіт про підсумки проведення тренування з учасниками навчально-виховного процесу як „Дня цивільного захисту”;

- сценарії агітаційно-пропагандистських заходів за планом „Дня цивільного захисту» на теми захисту населення від надзвичайних ситуацій;

- суддівську документацію з різних змагань та вікторин за планом „Дня цивільного захисту”;

- наказ керівника навчального закладу про результати проведення заходу практичної підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях з планом усунення недоліків.

На тренування з учасниками навчально-виховного процесу дошкільних навчальних закладів щодо дій у надзвичайних ситуаціях та при виникненні пожеж і проведення «Тижня безпеки дитини»:

- наказ про підготовку та проведення тренування з учасниками навчально-виховного процесу як «Тижня безпеки дитини»;

- план проведення тренування з учасниками навчально-виховного процесу як «Тижня безпеки дитини»;

- календарний план підготовки тренування з учасниками навчально-виховного процесу як «Тижня безпеки дитини»;

- часткові плани роботи посадових осіб, які призначені наказом керівника навчального закладу відповідальними за окремі напрями роботи з питань цивільного захисту, а також з підготовки та проведення тренування з учасниками навчально-виховного процесу як «Тижня безпеки дитини»;

- перелік ввідних за Планом реагування на надзвичайні ситуації;

- звіт про підсумки проведення «Тижня безпеки дитини» в дошкільному навчальному закладі;

- наказ керівника навчального закладу про результати проведення заходу практичної підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях.

На об'єктове тренування спеціалізованої служби (формування) цивільного захисту:

- наказ про підготовку та проведення об'єктового тренування спеціалізованої служби (формування) цивільного захисту;

- план-календар тренування;

- тактичні завдання формуванням цивільного захисту;

- план об'єкта зі схемою практичного виконання робіт

На спільне об'єктове тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту:

- наказ про підготовку та проведення спільного об'єктового тренування спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;
- план проведення спільного об'єктового тренування спеціалізованих служб і формувань;
- тактичні завдання формуванням цивільного захисту;
- план об'єкта зі схемою практичного виконання робіт

На протипожежне тренування:

- наказ про підготовку та проведення протипожежного тренування;
- план проведення протипожежного тренування;
- план об'єкта зі схемою практичного виконання робіт;
- особисті плани посередників з імітації умовних пожеж та оголошення ввідних;
- план взаємодії з пожежно-рятувальними підрозділами та підрозділами екстреної медичної допомоги.

На протиаварійне тренування:

- наказ про підготовку та проведення протиаварійного тренування;
- план проведення протиаварійного тренування;
- план взаємодії з аварійно-рятувальними службами, що обслуговують відповідне підприємство, установу, організацію та підрозділами екстреної медичної допомоги.

На навчальну тривогу:

- план проведення навчальної тривоги, що проводиться згідно з планом локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки;
- схему оповіщення і збору керівного складу, основного складу об'єктової аварійно-рятувальної служби та керівників спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту;
- схему інформування населення, яке проживає поряд з об'єктами підвищеної небезпеки.

3. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Якісна підготовка керівництва НМЦ ЦЗ та БЖД, майстеров виробничого навчання та методистів центру до проведення методичного супроводу спеціальних об'єктових навчань(тренувань) – залог успішної роботи з керівництвом підприємств, установ та організацій. Одним із складних питань проведення методичного супроводу є визначення навчального навантаження для тих хто приймає у цьому участь.

4. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закони України:

- «Кодекс ЦЗ України» Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI.

2. Постанови Кабінету Міністрів України:

- від 23.10.2013 № 819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту»;

- від 26.06.2013 № 443 «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту»;

- від 26.06.2013 № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».

3. Накази МВС (ДСНС, МНС) України:

- наказ МВС України від 11.09.2014 № 934 «Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту»;

- наказ ДСНС України від 19.02.2016 № 83 «Про затвердження організаційно-методичні вказівки з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях»;

- наказ ДСНС України від 11.04.2014 № 195 «Про внесення змін до наказу ДСНС України від 29.01.2014 № 44».

4. Навчально-методична література:

- Матеріали Семінар-практикуму «Методичний супровід суб'єктів господарювання, що проводять навчання населення діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту» від 30.08 – 01.09.2016 року м. Львів.

- Матеріали статті «Проведення методичного супроводу спеціальних об'єктових навчань, тренувань з питань цивільного захисту», «Науковий

вісник» випуск 2, 2015. Мазуренко В.І., Гудович О.Д., Литвиновський Є.Ю., Тищенко В.О..

- Білошицька Т.Ю. Порівняльний аналіз психологічного та педагогічного консультування / Т.Ю. Білошицька // гол. ред.. І.М. Шоробура. - Хмельницький : ХГПА, 2013. -Вмп.14. -С.73-78. (фак.)